

REPERE ÎN EVOLUȚIA PRINCIPALELOR TIPURI DE AFACERI BANCARE ALE „ALBINEI” DIN SIBIU 1872-1946. PARTEA I. ACTIVELE¹

Vasile Dobrescu*

Abstract

Landmarks in the Evolution of the Main Types of Banking Operations of Albina in Sibiu 1872-1946. I

The 75 years history of Albina Bank reflects in its main characteristics that particularize it in the modern banking system the forms and crediting policies present in its statutes.

The initial focus of the Albina Bank board was to activate a diverse palate of credit activities – in the first statute of the bank we can find no less than 15 types of loans. Few were actually accommodated, according to the possibilities of financing and also related to the social and economic background of the future debtors that came, the majority until 1918 from the rural areas. More so, the bank took into account the economic, financial and political context where the Romanian elite from Transylvania activated. Thus, in the first period of activity of the Albina bank its board will activate the most mobile types of crediting (credit of input and lending with public collaterals) wanting to increase the funding sources which are the main focus on the first part on an extended study.

Keywords: *Albina Bank; Sibiu; crediting modes; financial resources; level of economic activity*

Capacitatea financiară a unei instituții bancare moderne este evaluată prin volumul valorilor capitalului social și al activelor sale, iar caracterul acesteia prin specificul operațiunilor financiare cuprinse în statutele sale, dar mai ales prin cele practicate cu precădere în relațiile cu clientela sa. Pornind de la aceste primare

* © 2021 Published by University Press. This is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>).

¹*Professor, Honorary member of Editorial Board of Acta Marisiensis. Seria Historia

¹ Ultimul bilanț oficial al Băncii „Albina” este publicat pe anul 1946 și aprobat în adunarea generală din 20 martie 1947, adunarea generală preconizată a aproba bilanțul pe anul 1947, proiectată să se țină în iunie 1948, nu s-a mai ținut deoarece intervenise actul naționalizării întreprinderilor și societăților comerciale. „Albina” însă a intrat în lichidarea judiciară.

considerații, ne permitem să realizăm o succintă incursiune menită să puncteze principalele aspecte ale afacerilor financiare ale băncii „Albina” din Sibiu, pe parcursul a 75 de ani de activitate, în dorința reliefării capacităților sale economice, a trăsăturilor operațiunilor bancare pe care le-a derulat, prin prisma obiectivelor și scopurilor sale statutare, a politicilor economice adoptate, dar și a diferitelor conjuncturi socio-economice sau politice pe care le-a traversat.

Activarea băncii „Albina”, la 10 aprilie 1872, împlinită pe fondul unei pregătiri inițial teoretico-propagandiste desfășurată de Visarion Roman, dar și de alți reprezentanți ai românilor transilvăneni, dornici să înfăptuiască instituții capabile să modernizeze societatea românească, printre care și instituții de credit, dar și în urma unui travaliu concertat a numeroși lideri naționali în concretizarea proiectului de întemeiere a unui institut de credit cu capital românesc prin mobilizarea surselor financiare², a marcat o premieră reușită în acest domeniu însemnat al vieții economice moderne și a declanșat, la puțin timp, un proces ce a stârnit interesul și a cuprins energiile morale și materiale ale elitelor naționale, care au constituit treptat zeci și zeci de instituții bancare mai mari sau mai mici, definind deja la începutul secolului XX un adevărat sistem bancar românesc³. Datorită evoluției economico-financiare ascendente prin contribuția unui aparat funcționăresc de înaltă calitate profesională și a extinderii afacerilor sale la nivelul întregii Transilvanii, Banca „Albina” a devenit, în timp, etalonul la care s-au raportat toți inițiatorii de instituții bancare românești, preluându-i proiecțiile statutare sau regulamentele de ordine interioară și, pe cât posibil, managementul financiar, cu atât mai mult cu cât aceasta a reprezentat și un centru însemnat de pregătire practică a multora dintre viitorii funcționari de bănci de la celelalte instituții de credite românești ulterior înființate sau pe cale de a fi întemeiate.

Raportându-i activitatea la preocupările economice predominante ale românilor transilvăneni aflați în marea lor majoritate în mediul rural și din dorința promovării unei agriculturi raționale, a sporirii capacităților economice competitive a proprietarilor mici și mijlocii, inițiatorii instituției de credit „Albina” și-au conturat încă de la început, în statutele sale, ca obiectiv principal al acesteia să fie acela de a procura „... locuitorilor țării, mai

² Mihai D. Drecin, Banca „Albina” din Sibiu, instituție națională a românilor transilvăneni, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982, pp. 47-48.

³ Vasile Dobrescu, *Sistemul de credit românesc din Transilvania 1872-1918*, Târgu-Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 1999; Lucian Dronca, *Băncile românești din perioada dualismului austro-ungar (1867-1918)*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003.

ales poporului țăran agricol, capitalul și creditele necesare și a deștepta spiritul de economie”⁴.

Pe ansamblu, evoluția financiar-economică a băncii „Albina” în cei 75 de ani de existență, a fost influențată de conjuncturile economice interne și internaționale, de evenimentele politico-militare care s-au derulat în spațiul românesc și care s-au reflectat în politicile economice și în activitatea de management financiar a conducerii sale. Raportându-ne la aceste succinte considerații apreciem că în evoluția economică a băncii „Albina” se înregistrează mai multe faze de dezvoltare sau de reflux, segmentate și marcate temporal de: situațiile economice care influențează dezvoltarea acesteia de la actul activării (1872) până la primul război mondial; evenimentele militare și politico-statale din anii primului război până la unificarea monetară din iunie 1920; conjunctura economică a României Mari dintre anii 1920-1929 inclusiv; criza și efectele acesteia din perioada anilor 1930-1939; consecințele dezmembrării României în 1940 și ale celui de-al doilea război mondial până la etatizarea B.N.R. în 1946 și stabilizarea monetară din august 1947.

Activele Băncii

Asemenea evenimente au stimulat, au temperat sau au afectat afacerile băncii „Albina”, influența lor repercutându-se asupra volumului plasamentelor activelor sale, cât și a politicilor și practicilor de creditare. Astfel, în perioada de până la primul război, pe fondul unei relative stabilități monetare și financiare din cadrul imperiului austro-ungar, banca „Albina” a înregistrat o creștere aproape continuă a plasamentelor și activelor sale, reușind să depășească situațiile critice ale unor crize financiare. Confruntată încă de la începutul existenței sale cu impactul crizei din 1873, „Albina” a reușit să-și redreseze situația financiară, deși a trebuit să renunțe la creditarea și patronarea reuniunilor de credit. Dacă pentru anii 1872/73 plasamentelor sale erau de 451.525 de florini⁵, în anul 1875 acestea sporiseră la 587.216 florini⁶ după lichidarea reuniunilor de credit. După un deceniu de activitate în 1882 totalul creditelor acordate depășeau 1,595 milioane florini⁷ iar în 1892 ele se ridicau la 7,859 milioane florini, iar activele la peste 8 milioane florini⁸ pentru ca la sfârșitul secolului acestea să crească la 8,319 milioane de

⁴ Nicolae Petra Petrescu, *Monografia Institutului de Credit și de Economii „Albina” (1872-1897)*, Sibiu, 1897, p. 163.

⁵ Mihai D. Drecin, *op. cit.*, Anexa B.

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Ibidem.*

⁸ Nicolae N. Petra, *Băncile românești din Ardeal și Banat*, Sibiu, Editura Cartea Românească, 1936, p. 35.

florini⁹. Evoluția ascendentă se datora unei politici diversificate de creditare și a consolidării surselor proprii de finanțare care sporiseră prin emiterea scrisurilor financiare, cât și a implicării unor perspicace personalități și specialiști, precum Partenie Cosma sau Valeriu P. Bologa, care au reușit să dirijeze cu onestitate și echilibru afacerile băncii.

Trendul ascendent se continuă, cu fluctuații minore până în preajma primului război mondial. La 3 decenii de la înființare, în anul 1902, plasamentele sale se cifrau la 18,137 milioane de koroane, iar activele la 22,069 milioane koroane¹⁰, marcând un spor sesizabil în ciuda devalorizării florinului cu 50% și a schimbării titlului noii monede pusă în circulație de către Banca Austro-Ungariei. În sfârșit, la 4 decenii de activitate, în 1912 „Albina” aproape își triplează plasamentelor sale, ce ajung la circa 50,019 milioane de koroane, totalul activelor depășind 57 de milioane koroane¹¹. Aceste date marchează apogeul dezvoltării băncii, deoarece efectele unei puternice crize financiare extinsă pe anii 1911-1913, iar apoi declanșarea primului război mondial, au redus, din 1914 până în 1918, an de an cererile de creditare și deci volumul anual al plasamentelor sale, deși în același interval de timp, se înregistrează o îmbunătățire a surselor proprii de finanțare, prin dublarea volumului portofoliului depunerilor. Astfel, în 1914 total creditărilor se comprimă față de 1912 la 47,936 milioane k, iar activele se reduc la 54,074 milioane K¹², pentru ca în 1918, totalul plasamentelor să scadă sub 50% față de 1914, adică la 22,622 milioane K, în schimb, activele depășesc 82,2 milioane de K¹³, creând băncii o situație financiară deosebit de critică, în condițiile în care cea mai mare parte a volumului activelor constau în valorile efectelor Băncii Austro-Ungare și în bonurile de tezaur ale statului austro-ungar, la care se adăugau efectele comerciale ale instituțiilor economice și acțiunile sale subscrise la majoritatea băncilor românești. Însă atât factorii economice, financiari sau statali, emitenți de efecte și acțiuni se aflau, deopotrivă, la rândul lor, în situații extrem de critice, fapt ce periclita la maximum recuperarea valorilor nominale lichide în cazul falimentului acestora, așa cum s-a întâmplat cu statul austro-ungar la sfârșitul anului 1918.

În 1919 „Albina” reușește să-și plaseze din numerarul excesiv al depunerilor în credite mobile de cont-curent, acordate Consiliului Dirigent (5 milioane de K cu 1% dobândă) și autorităților administrative locale și privaților, sporindu-și de peste 8 ori volumul

⁹ Mihai D. Drecin, *op. cit.*, Anexa B.

¹⁰ *Anuarul Băncilor Române*, V, Sibiu, 1903, p. 8.

¹¹ *Ibidem*, XV, Sibiu, 1913, p. 8.

¹² *Ibidem*, XVII, Sibiu, 1915, p. 7.

¹³ *Gazeta oficială a Consiliului Dirigent al Transilvaniei*, nr. 27 din 3 mai 1919, p. 166.

total al creditărilor față de anul precedent, care ating 203,539 milioane de K¹⁴. Vor rămâne și pentru acest an în active surplusuri lichide însemnate plasate la alte bănci în efecte publice și acțiuni sau sume disponibile la casa băncii care depășeau totalul plasamentelor, întrucât volumul activelor sale se ridica la cca 453 milioane de K¹⁵.

Unificarea monetară din iunie 1920, care a impus preschimbarea koroanelor în moneda națională, echivalând leul cu 2 koroane - o măsură controversată și contestată în epocă de cercurile bancare - va reduce, pentru moment, la jumătate potențial financiar al băncilor transilvănene, fără a stopa creșterea ulterioară și destul de rapidă a activelor acestora, în condițiile devalorizării accelerate a leului și a creșterii ratei inflației. Aceste din urmă fenomene vor determina orientarea băncilor spre credite mobile și foarte mobile. Deja, în anul 1922, banca „Albina” înregistrează active de peste 357 milioane de lei și creditări totale de 307,213 milioane lei¹⁶. Și în anii următori, volumul activelor cunoaște ameliorări semnificative, în mare parte nominale, determinate de creșterea masei monetare pe piața financiară, încât acesta, în anul 1925, depășea substanțial valoarea numerică a celui din 1919 cu valori totale de peste 650 de milioane lei¹⁷. Peste 5 ani, în anul 1930, pe parcursul căruia criza economică începe să se resimtă tot mai acut, activele „Albinei” înregistrau o creștere de 2,5 ori, cumulând circa 1,732 miliarde de lei, cu plasamente totale de 1,424 miliarde de lei¹⁸. Încă din epocă, specialiștii au sesizat că sporul anual al activelor băncilor, urmând cursul depreciilor monetare, nu reflecta dezvoltarea reală a sistemului bancar. În acest sens, reiterăm observațiile economistului Nicolae N. Petra, din anul 1936, asupra acestui fenomen, care sesiza că așa zisele progrese din bilanțurile băncilor transilvănene între anii 1919-1929, erau „în mare parte numai aparente, numai în cifre”¹⁹, deoarece raportarea lor la procesul devalorizării monedei naționale releva doar reluarea eforturilor pentru refacerea valorică a activelor din epoca antebelică. Argumentația o susținea pe baza analizării evoluției băncii „Albina” în perioada postbelică până la criza economică, precizând că volumul activelor sale din 1930 de peste 1,732 miliarde de lei, denominat în funcție de etalonul leului din 1929, ar oferi un volum de doar 53,702 milioane de lei antebelică, adică aproape de valoarea bilanțului acesteia din anul 1914. Această

¹⁴ *** *Raportul Consiliului de Administrație al Institutului de Credit și Economii „Albina” către Adunarea Generală Ordinară din 31 martie 1934, conspectul operațiunilor de la înființarea institutului 10 aprilie 1872 până la 31 decembrie 1933*, Sibiu, 1934, p. 12.

¹⁵ Nicolae N. Petra, *op. cit.*, Anexa D, pe pagina 209.

¹⁶ *Ibidem*, p. 209.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Monitorul Oficial*, partea a II-a, 1931, nr. 39, p. 1987.

¹⁹ Nicolae N. Petra, *op. cit.*, p. 119.

constatare îl determină să concluzioneze că băncile românești din Transilvania au trebuit să acționeze timp de 10 ani pentru a surmonta efectele negative ale războiului mondial și ale unificării monetare din 1920. Desigur, aceste echivalențe nu pot fi absolutizate întrucât, în perioada amintită sunt sesizabile progresele tuturor ramurilor economice la care au contribuit sistemul bancar, inclusiv banca „Albina”.

Criza va contribui la reducerea treptată a activelor sale până la sfârșitul anului 1933, deși diminuarea volumului lor nu oglindea, în mod real, situația financiară deosebit de critică pe care o parcurgea banca „Albina”, ca de altfel întregul sistem bancar, deoarece efectele depresiunii economice erau în parte estompate, fie de moratoriile impuse de guvernanți, fie de incoerența normelor legislative din domeniu, dar care, împreună, contribuiau la amânarea unor soluții viabile și la menținerea unui blocaj financiar național. În anii 1931-1933 conducerea băncii „Albina” a restricționat drastic creditările, iar pe parcursul anului 1933 le-a suspendat, însă cea mai mare parte a valorilor plasamentelor date până în anul 1930 inclusiv, le-a rostogolit, de la an la an, în bilanțurilor sale, fie prin prelungirea termenelor achitării lor, fie constrânsă în cele mai multe cazuri, din pricina incapacității financiare a mării majorități a debitorilor săi, îndeosebi agricoli incapabili de a-și plăti ratele, dar cel mai adesea nici dobânzile la creditele angajate. Aceste situații socio-economice și parțial politico-legislative au condus la menținerea unui volum al activelor „Albinei”, în 1933, la un nivel încă mare, dar nerealist, de peste 1,330 miliarde lei, din care totalul plasamentelor cumula încă 1,189 miliarde de lei²⁰.

Adoptarea și aplicarea Legii Conversiunii datoriilor debitorilor agricoli și urbani din aprilie 1934 (cea de-a patra lege cu asemenea destinație, concepută și aplicată efectiv după publicarea ei), prin dispozițiile esențiale, reduceau cu 50% valoarea creditelor angajate și neachitate deloc sau parțial, până în anul 1931, cu stipularea eșalonării volumului datoriilor rămase, în rate semestriale, pe următorii 17 ani, cu o dobândă de numai 3%. Măsuri, de care vor beneficia marea majoritate a debitorilor băncilor, vor înlătura blocajul financiar și vor salva instituțiile de credit rămase în activitate de la faliment, întrucât statul se va angaja ca prin Banca Națională a României să acopere, tot eșalonat, pierderile băncilor rezultate din procesul financiar al conversiunii. Urmarea aplicării Legii de conversiune a datoriilor agricole asupra băncii „Albina”, ca de altfel și a tuturor băncilor cu plasamente majore în domeniul agrar, s-a oglindit în scăderea drastică a activelor sale în următorii 2 ani. Astfel,

²⁰ *** *Raportul Consiliului de Administrație al către Ad. Gen. din 31 martie 1934, Sibiu, 1934, p. 10.*

în anul 1934, activele băncii se reduc la 1,083 miliarde de lei cu fond de plasament relativ acceptabil de circa 958 milioane de lei, din care mai bine de jumătate, adică circa 583 milioane fiind cele din conversii²¹. În anul 1935, în urma achitării unui fond mai mare de debite și a angajării unor valori foarte modeste de noi credite „Albina” va înregistra active apropiate anului 1925, adică de numai 710,45 milioane de lei²², din care plasamentelor reprezintă 618,5 milioane de lei din care circa 300 milioane lei în conversiune.

Ulterior, redresarea financiară a băncii se va realiza, într-un ritm mai ponderat și mai realist, până în anul 1940, deși moneda națională se va devaloriza în acest interval de timp, succesiv, cu circa 51,15 % față de etalonul stabilit în anul 1929. Astfel, în anul 1938 banca cumula la active un spor relativ modest de 926,8 milioane de lei²³.

Între anii 1940-1944 banca „Albina”, ca de altfel întregul sistem bancar, resimte tot mai acut efectele războiului mondial, pe fondul creșterii din ce în ce mai mare a volumului emisiunilor monetare, fapt ce determină declanșarea unei spirale inflaționiste cu repercusiuni în sporul nominal al volumelor activelor sale. Dacă în anul 1940 activele băncii „Albina” erau de 1,5 miliarde de lei, în anul 1942, ele ajung la valoarea de 2,130 miliarde de lei²⁴, pentru ca la sfârșitul anului 1944 acestea să depășească 3 miliarde de lei²⁵. Deja, de la sfârșitul anului 1944, sub impactul emisiunilor monetare repetate și scăpate de sub controlul BNR, influențate și de evenimentele politico-monetare, asistăm la creșterea galopantă a fenomenului inflaționist și la sporirea, în progresie geometrică, a volumului activelor băncii în anii postbelici. Aceste fenomene sunt recunoscute și de către conducerea băncii în anul 1946, în Darea de seamă a Consiliului de Administrație, unde se menționează că sporul „de cifre nu însemnează și sporirea potențialului financiar” al acesteia. Astfel, în anul 1945 activele ajungeau la 9,22 miliarde de lei, iar în anul 1946 ele depășeau peste 47,11 miliarde de lei²⁶, cu tendințe de creștere exponențială până la reforma monetară din august 1947.

Sporul activelor băncii „Albina” a fost stimulat și de înființarea a șase filiale și șase agenturi în toată Transilvania până în 1914 și,

²¹ *Monitorul Oficial*, partea a II-a, 1935, nr. 101, p. 3730.

²² Nicolae N. Petra, *op.cit.*, Anexa D, p. 209.

²³ *Monitorul Oficial*, partea a II-a, 1939, nr. 88, p. 3428.

²⁴ *** *Darea de seamă a Consiliului de Administrație al către Ad. Gen. din 18 martie 1943*, Sibiu, 1943, p. 12.

²⁵ *** *Darea de seamă a Consiliului de Administrație al către Ad. Gen. din 24 martie 1945*, Sibiu, 1945, p. 8.

²⁶ *** *Darea de seamă a Consiliului de Administrație al către Ad. Gen. din 20 martie 1947*, Sibiu, 1947, p. 12.

apoi în perioada interbelică a unor puternice sucursale la Arad, Cluj și București.

Calitatea monedei și volumul masei monetare

Pentru a evalua cât mai realist evoluția valorică a capacității financiare a băncii „Albina” în cei 75 de ani de existență suntem obligați a reitera, pe lângă conjuncturile economice pozitive sau negative, sau urmările celor două conflicte mondiale, influențele generate de cursul monedelor și al masei monetare puse în circulație în acest interval de timp de către instituțiile emitente: Banca Austro-Ungariei și Banca Națională a României.

În perioada de activitate a Băncii „Albina” între anii 1872-1899, moneda de referință aflată în circulație a fost florinul de argint austriac, a cărui valoare inițială a fost, treptat, erodată de către datoriile statului la Banca Austro-Ungariei, cât și de masa monetară în creștere și cu o acoperire tot mai redusă de rezervele metalice (argint, aur) și valutare. În consecință, cu prilejul schimbării etalonului monedei imperiale de la argint la aur, prin legea din anul 1892, s-a hotărât emiterea unei noi monede, koroana, cu o denotație valorică de 50% față de florin. Această nouă monedă trebuia să intre în circulație însă doar de la începutul anului 1900. Astfel, dacă în 1892 etalonul florinului era de 0,6097 g aur cel al viitoare monede, koroană, era echivalat la 0,3048 g aur²⁷. În acest fel în urma preschimbării monetare din anul 1900 la raportul de 1 florin = 2 koroane, întregul sistem financiar și-a dublat volumele valorice nominale, cu urmări în creșterea prețurilor, care au sporit procentual aproape de plafonul deprecierei monetare.

În timpul primului război emisiunile monetare exagerate ale băncii Austro-Ungariei au contribuit la creșterea masei monetare aflate în circulație și evident, la deprecierea monedei. Abundența de numerar de pe piața financiară va contribui la creșterea valorilor nominale ale activelor băncii „Albina”, care în 1914 se ridicau la 54,8 milioane de koroane²⁸, iar în 1918, depășeau 82,2 milioane koroane²⁹. Apoi, după 1920, deprecierea monedei naționale, leul, pe fondul emisiunilor monetare neacoperite ale B.N.R. este tot mai evidentă: în 1920 se deprecia de 10,58 ori față de 1915, crescând în anii următori până la stabilizarea monetară, care reglementează

²⁷ A se vedea mai pe larg această problematică în Costin C. Kiricescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. II, București, Editura Enciclopedică, 1997, pp. 222-234.

²⁸ *** *Anuarul băncilor române*, an XVII, Sibiu, 1915, p. 7.

²⁹ *** „*Gazeta oficială*” a Consiliului Dirigent al Transilvaniei, nr. 27 din 3 mai 1919, p. 166.

deprecierea la 32,26 ori față de nivelul antebelic³⁰. În paralel, circulația monetară a înregistrat o creștere de la 9,486 miliarde de lei în 1920 la 21,211 miliarde de lei în 1928³¹, cu un grad de acoperire formal. După o scurtă perioadă de timp, moneda națională va înregistra o depreciere oficială în 1936 cu 38%, iar în mai 1940 cu 107% față de 1929³² (Dacă valoarea leului în aur în 1929 era de 10 miligrame, în 1936 de 7,2460 și în 1940 de 4,8523 miligrame³³). Acest trend descendent al monedei naționale va fi urmat însă în creșterea valorilor circulației monetare de la 25,663 miliarde de lei în 1936 la 64,349 miliarde lei în 1940³⁴. Deși mai are loc o denominare a monedei naționale în 1941 prin procedee însă fictive, emisiunile monetare succesive care se realizează de B.N.R. aproape în progresie geometrică în ultimii ani de război și mai ales între anii 1945 - august 1947, circulația monetară crește galopant, de la 356,893 miliarde lei în 1944, la 1,212 trilioane de lei în 1945, apoi la 6,1 trilioane lei în 1946 și la incredibila cifră de 48,451 trilioane lei, în august 1947³⁵. În această situație cotarea leului nu se mai putea efectua practic la valoarea sa în aur, doar aproximativ la cursul oficial al valurilor străine, care la rândul lor se depreciaseră după 1930. Astfel, dacă un franc elvețian se schimba la cursul de 46,74 lei în 1940, în 1946 era cotelat la 3599,43 lei. De asemenea, un dolar se schimba în 1940 cu 204,39 lei, iar în 1946 cu 15.739,60 lei³⁶.

Investigând conceperea și derularea operațiunilor financiar-bancare stipulate în Statutele băncii, în variante mult mai diversificate decât cele propriu-zis practicate, precizăm că activarea unora sau altora dintre ele reflectă opțiunile conducerii și acționariatului acesteia în strânsă legătură cu influențele conjuncturilor economice și politice, dar și cu starea economică a clientelei sale debitoare. Astfel, deși în primul Statut al băncii „Albina”, conceput în liniile sale esențiale după modelul marilor bănci din Austro-Ungaria, erau înscrise 15 feluri de operațiuni bancare³⁷, din care vor fi activate inițial doar: depunerile, înființarea de reuniuni de credit, creditele cambiale, creditele pe efecte și obiecte de valoare

³⁰ Virgil Madgearu, *Evoluția economiei românești după războiul mondial*, ediție reeditată, București, Editura Științifică, 1995, pp. 223-224; Victor Axenciuc, *Evoluția economică a României. Cercetări statistico-istorice 1859-1947*, vol. III, *Monedă-Credit-Comerț-Finanțe publice*, București, Editura Academiei Române, 2000, pp. 18-19.

³¹ Costin C. Kirițescu, *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, ediția II, vol. II, București, Editura Enciclopedică, 1997, pp. 567-568; Victor Axenciuc, *op. cit.*, pp. 25-26.

³² Victor Axenciuc, *op. cit.*, p. 28.

³³ Costin C. Kirițescu, *op. cit.*, p. 492.

³⁴ Victor Axenciuc, *op. cit.*, p. 26.

³⁵ *Ibidem*, p. 26.

³⁶ *Ibidem*, pp. 39-40.

³⁷ *Statutele Institutului de credit și economii „Albina”*, Pesta, 1871, pp. 6, 38.

pentru lombardare, urmărindu-se strângerea cât mai rapidă și la un volum cât mai mare de capitaluri lichide în vederea consolidării băncii și activarea ulterioară a altor tipuri de activități financiare. Înscrierea reuniunilor sau cooperativelor de credit în Statutul băncii de către Visarion Roman (adept și chiar inițiator al cooperatismului românesc) ca una dintre operațiunile financiare prioritare reprezenta o excepție în proiectele de funcționare ale instituțiilor de credit bancare din epocă, deoarece situa activitatea băncii „Albina” într-o dublă ipostază: de bancă comercială, dar și de centrală a unor viitoare cooperative de credit. Se cunoaște eșecul acestei acțiuni, primită inițial cu încredere și entuziasm, din cauza condițiilor socio-economice nefavorabile, a lipsei surselor financiare necesare unei activități cooperatiste de durată, cât și a unui personal calificat și cunoscător al principiilor de funcționare a cooperativelor la nivelul reuniunilor de credit, factori ce au determinat lichidarea cooperativelor existente, în perioada anilor 1873-1875³⁸.

În consecință, în funcție și de resursele proprii financiare, conducerea băncii va activa, suplimentar, creditele ipotecare, iar în subsidiar va emite scrisuri funciare, credite fixe, apoi credite personale sau țărănești, credite cambiale cu acoperire ipotecară, de cont curent și credite pe produse, credite de reescont. Operațiunile bancare fundamentale, în afara depunerilor, vor fi însă cele cambiale sau de scont, ipotecare, cambiale cu acoperire ipotecară și de cont curent.

Adiacent au fost practicate, până în 1914, credite noi precum: scontarea propriilor scrisuri funciare ca acoperire, credite pe produse (agrare sau mărfuri); cumpărare și vindere de imobile (realități) și mijlocirea unor asemenea afaceri; subscrierea și cumpărarea de acțiuni pentru înființarea altor bănci românești etc. Deși conducerea băncii a manifestat reticențe în a credita și, mai ales, a participa la afaceri de tip industrial sau comercial (interzicând acoperirea creditelor cu ipoteci pe stabilimente industriale), a plasat totuși cu prudență asemenea credite sub forma celor de cont curent. Mai mult, pe fondul creșterii capacităților economico-financiare și a dorinței de a extinde preocupările elitei românești și în domeniul comerțului, conducerea băncii se va implica în mod direct în operațiunea de înființare a unei societăți comerciale între anii 1896-1897, cu numele „Concordia”. În lipsa specialiștilor, dublată de conjunctura financiară defavorabilă din anii 1899-1900, afacerea va înregistra însă repetate pierderi în anii ce au urmat, determinând lichidarea acesteia în august 1904, acționarii și creditorii săi neînregistrând pierderi³⁹.

³⁸ Mihai D. Drecin, *op. cit.*, pp. 52-62.

³⁹ *Ibidem*, pp. 109-111.

Politicile economice ale băncii „Albina”, după primul război mondial în privința creditărilor domeniilor comercial și industrial se vor schimba în mod semnificativ. Printre altele, în 1919, ia inițiativa înființării „Creditului Tehnic Transilvănean” la Sibiu, cu un capital de 7,5 milioane de lei⁴⁰. Deși instituția a avut o existență efemeră, banca „Albina” își va plasa apoi însemnate fonduri în credite industriale și comerciale, va subscrie numeroase acțiuni la întreprinderile nou înființate sau preluate de capitalul românesc din provincie, înscriind și un volum de participațiuni la unitățile comerciale și industriale, e drept relativ mai mic în comparație cu marile bănci din fostul regat al României, ce aveau o experiență și o tradiție mai îndelungată în acest domeniu.

Dintre creditele cele mai vechi și chiar cele mai însemnate valoric de până la 1914, cele de **scont** sau **cambiale** s-au situat în preocupările principale ale conducerii băncii „Albina”, deoarece acestea, prin termenele scurte de timp, pe 6 luni, uneori cu prelungiri până la un an (cu plata anticipată a dobânzii, în cazuri cu totul excepționale peste această dată), asigurau un rulaj rapid și profitabil al capitalurilor. Apoi puteau fi folosite, prin cedarea lor, pentru obținerea unor credite de reescont, mai ales în primul deceniu de activitate, când fondurile proprii ale băncii nu reușeau să facă față solicitărilor masive de împrumuturi venite din partea viitorilor debitori. Cambiile erau garantate, de regulă, de averea mobilă (animale, produse agricole în cazul țăranilor, valoarea mărfurilor în stoc în cazul comercianților) a solicitantului, cât și de răspunderea solidară a 2-3 giranți⁴¹. Calitatea și capacitatea economică, uneori și morală a solicitanților, era, ca de altfel și pentru celelalte credite, atestată de așa-zisi „bărbați de încredere” ai băncii, un fel de agenți ai acesteia în teritoriu, care însoțeau cererea solicitantului cu o recomandare ce cuprindea în detaliu date despre averea mobilă, dar chiar și imobilă a acestuia, cât și mențiuni privind angajarea sau nu a unor credite de la alte instituții financiare din monarhie. Pentru activitatea lor agenții erau recompensați de către bancă prin stabilirea unor procente de comision, cuprinse în reglementări speciale, e adevărat foarte mici, pe care le percepeau de la solicitanți. Orice încălcare a acestor baremuri se solda cu pierderea calității lor de reprezentanți ai băncii în teritoriu. Creditele cambiale, prin natura lor, erau mai adecvate activităților comerciale sau industriale, respectiv pentru rezolvarea unor nevoi curente ale proprietarilor funciari mici, precum achizițiile de animale, unelte agricole sau pentru nevoi personale de moment. De aceea, majoritatea creditelor cambiale solicitate și aprobate inițial sunt de valori modeste, între 100-300 de

⁴⁰ Nicolae N. Petra, *op. cit.*, p. 119.

⁴¹ Vasile Dobrescu, *op. cit.*, p. 75.

florini și apoi după 1900 între 200-800 koroane. Creditele cambiale cu valori mai mari sunt luate fie de către proprietarii funciari mijlocii, cel mai adesea de negustori sau mici întreprinzători industriali. Pentru investițiile de durată mai mare pe care le impuneau procesele economice agrare propriu-zise, creditele cambiale nu erau cele mai potrivite. Cu toate acestea, un număr însemnat de proprietari fermieri țărani au accesat credite cambiale, parte dintre ele beneficiind de prelungiri în condițiile existenței unui număr relativ mic de instituții financiare, cât și a unor posibilități restrânse de a accesa credite cu dobânzi acceptabile, în raport cu cele practicate pe piața cămătăriei.

Inițial interesele la creditele cambiale au oscilat între 8-10%, iar pe măsura întăririi capacității financiare a băncii și în conjuncturi favorabile economic acestea s-au redus, treptat, acordându-se, spre sfârșitul secolului XIX, cu dobânzi de 5,5-6% din valoarea creditului⁴². Și din această perspectivă, volumul creditelor cambiale a fost stimulat, înregistrând creșteri apreciabile. Astfel, dacă în anul 1875 creditele cambiale se ridicau la 470.904,62 florini, în 1899 volumul lor depășea 4,14 milioane florini, urcând neîntrerupt, fără nicio scădere în anii următori, pentru a atrage maximul său în anul 1914 la valoarea de 20.896.701 koroane⁴³. În anii primului război mondial volumul creditelor cambiale scade vertiginos, ajungând la minimumul istoric de 3,928 milioane koroane în 1918⁴⁴ datorită achitării acestora de către debitorii țărani, care în urma creșterii prețurilor agricole au suficiente resurse lichide, apoi a reducerii cererilor pentru aceste credite și a reorientării creditelor de către conducerea băncii spre alte forme de creditare, inclusiv spre achiziții de efecte publice, majoritatea emise de banca Austro-Ungariei, deoarece dorea să-și plaseze supranumerarul existent în plasamente apreciate încă rentabile și sigure. Așa se constată existența în activele băncii din anul 1919 a unui volum de efecte publice de peste 33 milioane koroane⁴⁵, a căror valoare s-a diminuat drastic după lichidarea băncii Austro-Ungariei, pierzându-și cea mai mare parte din ele complet valoarea.

Volumul creditelor cambiale, după primul război mondial, se va redresa în următorii trei ani, ajungând în 1922 la peste 57,85 milioane lei, pentru a înregistra apoi creșteri însemnate până în anul 1930, la suma de 369,44 milioane lei⁴⁶, cu mențiunea că acest tip de creditare și-a pierdut întâietatea față de celelalte operațiuni de

⁴² Mihai D. Drecin, *op. cit.*, pp. 64, 89, 125.

⁴³ *Ibidem.*

⁴⁴ *Ibidem.*

⁴⁵ *** *Raportul Consiliului de Administrație al ... către Adunarea generală din 26 iunie 1920*, Sibiu, 1920, p. 9.

⁴⁶ *** *Raportul Consiliului de Administrație al ... către Adunarea generală din 31 martie 1934*, Sibiu, 1934, p. 12.

creditare, ajungând pe locul al treilea în privința volumului valoric. Ulterior, acestea vor fi afectate grav de criza economică, ca de altfel toate operațiunile financiare ale „Albinei”.

Începând cu anul 1931 până în 1934 volumul creditului cambial va înregistra un recul prin scăderi repetate de la circa 313,2 milioane lei până la 123,4 milioane lei⁴⁷, în parte datorită restrângerii generale ale afacerilor bancare, dar și a transferării unor valori spre portofoliul debitorilor ce beneficiau de prevederile legii conversiunii din 1934. Creșterea portofoliului cambial în anii următori s-a realizat însă treptat și în proporții modeste, încât de abia în primii ani ai celui de-al doilea război mondial se va ajunge la volumul său valoric din 1930, iar în anul 1942 îl va depăși, sub raport nominal, ajungând la circa 493 milioane de lei⁴⁸. Dacă în 1944 volumul scontului era de aproximativ 502 milioane lei⁴⁹, în perioada imediat următoare, datorită hiperinflației și a surplusului masei monetare se constată o creștere explozivă, complet nesănătoasă, asemenea celorlalte portofolii de la activele băncii, până la peste 11,9 miliarde de lei în anul 1946⁵⁰.

Măsurile anticriză

Criza economică financiară din perioada interbelică se va manifesta acut la nivel general bancar, și desigur, și în activitatea „Albinei”, cu precădere din anul 1930, conducerea acesteia, constatând că acel an a fost „cel mai nefavorabil după război”, pe fondul scăderii prețurilor la produsele agricole și industriale, astfel că plasamentele de împrumuturi s-au redus și „s-au făcut tot cu mai multă prudență și cu garanții tot mai grele pentru solicitanți”⁵¹. Pentru a face față unor reculuri financiare Adunarea generală din 19 martie 1931 hotărăște să acorde o cotă mai mare din profitul net fondurilor de rezervă⁵². Constatând că pe parcursul anului 1931 efectele crizei financiare se extind și se manifestă îndeosebi prin retragerea masivă a depunerilor și restrângerea afacerilor, dar mai ales prin reducerea capacității economice a debitorilor, conducerea băncii luând în considerare și primul proiect de lege privind conversiunea datoriilor care ar crea dezavantaje băncii, hotărăște să

⁴⁷ *Ibidem*, p. 8.

⁴⁸ *** *Darea de seamă a Consiliului de Administrație al ... către Ad. gen. din 18 martie 1943*, Sibiu, 1943, p. 12.

⁴⁹ *** *Darea de seamă a Consiliului de Administrație al ... către Ad. gen. din 27 martie 1945*, Sibiu, 1945, p. 7.

⁵⁰ *** *Darea de seamă a Consiliului de Administrație al ... către Ad. gen. din 20 martie 1947*, Sibiu, 1947, p. 12.

⁵¹ *** *Raportul Consiliului de Administrație al ... către Adunarea generală din 14 martie 1931*, Sibiu, 1931, p. 3.

⁵² *Ibidem*, p. 3.

crească fondurile de rezervă pentru creanțe dubioase. Apoi, va convoca, succesiv două Adunări generale extraordinare în 12 martie și 31 iulie 1932⁵³, pentru a discuta măsurile ce ar trebui să fie luate pentru a preîntâmpina efectele crizei, mai ales că se discuta un nou proiect de lege a conversiunilor datoriilor agrare cu măsuri mai avantajoase pentru debitori decât cel din anul 1931. Cu aceste ocazii se schimbă statutele băncii și se dispun măsuri pentru: stăvilirea fenomenului retragerii depozitelor; posibilitatea reducerii dividendelor acțiunilor sub plafonul statutar de 5%; reorientarea creditelor spre operațiuni financiare foarte mobile și restricționarea împrumuturilor de durată medie pentru „agricultorii mici” care nu erau așa de mobile⁵⁴. De asemenea, se hotărăște creșterea volumului fondului general de rezervă până la jumătatea valorii capitalului social. Cu toate acestea, la sfârșitul anului 1932 bilanțul general înregistrează o diminuare a tuturor operațiunilor financiare și cel mai mic profit net de după 1920⁵⁵, fapt ce va impune acordarea unui dividend de numai 3% pe acțiune, măsură care se menține și în anii următori până în 1936 inclusiv. În anul 1932 se iau măsuri drastice pentru reducerea cheltuielilor interne, sunt disponibilizați 30 de salariați și sunt diminuate retribuțiile personalului în proporție de 28%⁵⁶. În 1933 sunt disponibilizați alți 20 de funcționari și servitori, iar creditele au fost sistate⁵⁷. Reducerea reală a operațiunilor financiare în anii crizei este oglindită nu atât prin prisma valorii portofoliilor creditelor sau a bilanțului activelor, deoarece marea masă a creditelor plasate anterior, cu excepția sconturilor se păstra aproape intactă, întrucât majoritatea debitorilor nu-și mai plăteau ratele, cel mult dobânzile, ci în volumul revirimentului afacerilor (circulația monetară la casa băncii), care se diminuează de aproape trei ori între 1930 până în 1933, de la peste 21,479 miliarde de lei, la circa 7,075 miliarde de lei⁵⁸. În 1934, în condițiile aplicării legii conversiunii datoriilor agricole din 7 aprilie, banca înregistrează pierderi pe care le acoperă, în parte,

⁵³ De altfel, în adunarea generală extraordinară a „Solidarității”, din 8 mai 1932, convocată expres la cererea conducerii băncilor românești afiliate, vor fi puse în discuție o serie de măsuri anticriză printre care lichidarea judiciară a datoriilor comerciale, limitarea retragerilor din depozitele depunerilor, recalcularea și chiar neplata dobânzilor pentru depuneri pentru o perioadă scurtă de timp (Nicolae N. Petra, *op.cit.*, p. 133).

⁵⁴ *** *Raportul Consiliului de Administrație al...cătred Ad. gen. extraordinară din 12 martie 1932*, Sibiu, 1932, p. 3.

⁵⁵ *** *Raportul Consiliului de Administrație al...cătred Adunarea generală din 31 martie 1934*, Sibiu, 1934, p. 13.

⁵⁶ *** *Raportul Consiliului de Administrație al...cătred Adunarea generală din 30 martie 1933*, Sibiu, 1933, p. 5.

⁵⁷ *** *Raportul Consiliului de Administrație al...cătred Adunarea generală din 31 martie 1934*, Sibiu, 1934, p. 4.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 13.

din fondurile de rezervă până la valoarea de 110.512.000 lei⁵⁹, înscriind la active un volum valoric extrem de mare, de peste 583 de milioane de lei⁶⁰, pentru debitorii aflați sub incidența acestei legi, care beneficiau de reducerea datoriilor, dar și de un regim preferențial al achitării lor cu dobânzi de 3% pe o durată de până la 17 ani.

Creditul ipotecar a fost activat destul de timpuriu de către banca „Albina”, în noiembrie 1873, pe fondul unui surplus relativ de numerar, a perspectivei restrângerii creditelor pentru reuniunile de credit și apoi a lichidării acestora. Creditul ipotecar era cea mai adecvată operațiune pentru mediile economice agrare, întrucât durata lungă de timp, de 5-20 de ani de rambursare a acestuia, facilita investițiile agricole de modernizare sau achiziție de terenuri de către clientela sa majoritar țărănească de la marii proprietari. Singurul dezavantaj pentru bancă era acela al imobilizării pe termen lung al unor părți din capitalurile lichide, compensat însă de veniturile anuale obținute din dobânzi, cât și de stabilitatea capacității economice a debitorilor, care aveau condiții mult mai optime și mai sigure de achitare a anuităților creditelor angajate, decât în cazul creditelor cambiale pentru care se cereau nu rareori prelungiri. Acordarea creditelor ipotecare se efectua pe ipotecarea, de regulă, pe primul loc a averii imobile a solicitanților (terenuri agricole, păduri, case), după o prealabilă evaluare a bunurilor ce urmau a fi ipotecate de către jurisconsulții băncii. Apoi bunurile care gajau creditul era întăbulate în cartea funciară pe numele băncii, ele fiind destăbulate după achitarea împrumutului. E drept, toate aceste operațiuni presupuneau cheltuieli suplimentare care erau achitate de solicitanți. În primii ani, până prin 1880, creditele ipotecare au fost acordate cu dobânzi de 10-12% și cu proviziuni de 3% din volumul creditului, acestea fiind date debitorului după achitarea creditului⁶¹. Ulterior, dobânzile s-au redus la 7-8%, în condițiile creșterii surselor financiare lichide deoarece banca „Albina” a reușit să obțină aprobarea de a emite scrisuri funciare din anul 1880, acestea presupunând crearea unui fond special de garanție a acestora de 200.000 de florini. Prin lombardarea scrisurilor funciare la bursă sau alte instituții financiare, banca „Albina” va avea posibilități suplimentare să-și mărească sursele de capital lichid necesar augmentării creditului ipotecar.

Între anii 1874-1879 inclusiv, banca „Albina” a acordat credite ipotecare cu foarte mare prudență, în comparație cu numărul și valoarea creditelor cambiale, fie pentru că dorea să constate

⁵⁹ *** *Raportul Consiliului de Administrație al...către Adunarea generală din 20 aprilie 1935*, Sibiu, 1935, p. 4.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 8.

⁶¹ Mihai D. Drecin, *op. cit.*, p. 66.

eficiența și rentabilitatea acestora, dar mai ales pentru că nu avea suficiente capitaluri proprii pentru a le practica pe o scară mai largă. Astfel, în 1874 conducerea băncii a decis să plafoneze cota maximă a portofoliului acestora la 25.000 de florini, ca și sumă maximă a unui credit de acest tip de 1.000 de florini⁶². Hotărârea nu a fost respectată întru totul, dar a menținut un portofoliu relativ redus al creditelor ipotecare care, în 1879, se ridicau doar la 41.672,70 florini⁶³. După lansarea scrisurilor funciare în 1880 portofoliul creditelor ipotecare crește spectaculos, în sensul că, în același an sunt înregistrate valori de 217.520,32 florini la creditele ipotecare⁶⁴. Evoluția valorică a acestora este în continuare din ce în ce mai mare, creditele ipotecare înscriindu-se pe locul al doilea ca volum, între operațiunile financiare ale băncii „Albina” din 1880 până în anul 1917. Interesant de remarcat este corelația volumului valoric al creditelor ipotecare și cel al scrisurilor funciare în circulație, în sensul că circa 80% din totalul valorii creditelor ipotecare este garantat de scrisurile funciare. Astfel, dacă în 1912 portofoliul creditelor ipotecare era de 13.375.139,40 koroane, valoarea scrisurilor funciare în circulație de ridica la 11.236.000 koroane⁶⁵. Din 1912 volumul creditelor ipotecare, sub impactul crizei financiare din anii 1911-1913 și apoi a războiului mondial descrește treptat până în 1913, apoi înregistrează scăderi mari în anii următori. În 1920 volumul lor reprezenta doar 2,496 milioane lei, pentru a scădea treptat, până la completa sa dispariție în 1928⁶⁶. Reducerea și apoi renunțarea la creditelor ipotecare în anii postbelici a fost determinată de fenomenele inflaționiste, cât și de politicile financiare ale băncii îndreptate spre credite ce permiteau o rulare tot mai rapidă și mai profitabilă a creditelor.

Implicarea băncii „Albina” în activarea și practicarea creditului ipotecar a fost deosebit de însemnată ca pondere la nivelul sistemului de credit românesc până la primul război mondial, deoarece activarea acestuia s-a efectuat doar de către un număr relativ restrâns de bănci românești. Așa se explică ponderea însemnată a valorii creditelor ipotecare ale „Albinei” în volumul total al creditelor de acest tip de la toate instituțiile de credit naționale, care în anul 1914 reprezenta 28%, după ce anterior, în anul 1900, ponderea lor fusese de cca. 37%⁶⁷.

Banca „Albina” a acordat credite ipotecare unor debitori cu situații consolidate și credibile, dar în paralel a plasat credite

⁶² Vasile Dobrescu, *op. cit.*, p. 89.

⁶³ Mihai D. Drecin, *op. cit.*, Anexa B.

⁶⁴ *Ibidem*, Anexa B.

⁶⁵ *Ibidem*, Anexa B.

⁶⁶ *** *Raportul Consiliului de Administrație al...către Adunarea generală din 31 martie 1934*, Sibiu, 1934, p. 12.

⁶⁷ Vasile Dobrescu, *op. cit.*, p. 92.

ipotecare mari unor „consortii țărănești” din diverse localități ale Transilvaniei, care doreau să cumpere moșii sau părți din latifundiile grofilor maghiari puse adeseori la licitație. În acest proces de mediere a achizițiilor de terenuri agrosilvice, pe seama proprietarilor mici și mijlocii români, s-au implicat și o parte dintre băncile românești mari, stârnind în mediile politice și ale aristocrației maghiare un curent deosebit de ostil manifestat prin intervenții parlamentare vehemente, dar mai ales prin alcătuirea unei adevărate literaturi denigratoare, prin care instituțiile de credit românești, în frunte cu „Albina”, erau prezentate ca adevărate uzurpatoare ale proprietăților moșierești și ale națiunii maghiare, eludând sau diminuând adevăratele motivații economice ale ruinării ori decăderii materiale a marilor proprietari. E cert că „Albina” a participat direct sau prin intermediari la vânzările-cumpărările de moșii în folosul unor grupări numeroase de săteni, acordând credite ipotecare substanțiale. Din studierea, încă incompletă, a datelor cuprinse în procesele verbale ale Direcțiunii băncii „Albina” din perioada anilor 1880-1891 și 1895-1899 reiese că aceasta s-a implicat direct sau prin intermediari la achiziționarea a 11.273 iugăre de teren agrosilvic (cifra care se referă numai la proprietăți vândute, de peste 100 de iugăre). Acestora li se adaugă alte 10.666 iugăre achiziționate direct de către debitorii ipotecari⁶⁸. Între anii 1900-1914, în fața atacurilor și presiunilor propagandist-politice ale oficialităților, banca „Albina” își va restrânge participarea la licitațiile de vânzare a moșiilor, dar va susține cererile de creditarea de valori mari (fiecare credit de peste 50.000 koroane), care de regulă vizau achiziționarea unor proprietăți funciare, volumul lor ridicându-se la circa 2,6 milioane koroane⁶⁹. Raportând valorile totale ale creditului ipotecar pentru această perioadă la valoarea unui iugăr de teren agricol reiese că „Albina” a sprijinit achiziții funciare de încă peste 17.000 de iugăre⁷⁰.

Creditele ipotecare ale „Albinei” și ale celorlalte bănci naționale au contribuit la consolidarea și creșterea patrimoniului funciar al țăranimii mijlocii, înstărite și al proprietarilor fermieri mijlocii români, dar într-o măsură însemnată a permis și modernizarea proceselor agrotehnice, ameliorarea soiurilor de plante cultivate sau a raselor de animale de mare randament.

Scăderea volumului creditelor ipotecare în perioada primului război mondial se realizează pe fondul descendenței tuturor operațiunilor financiare, a moratoriilor impuse de autorități pentru plata datoriilor și apoi, a creșterii posibilităților de achitare anticipată

⁶⁸ Arhivele Naționale, Direcția Județeană Sibiu, Fond Banca „Albina”. Procese verbale ale Comitetului de Direcțiune, vol. IV-VIII, X-XI.

⁶⁹ *Ibidem*, vol. XII-XV, XVIII și XIX.

⁷⁰ Vasile Dobrescu, *op. cit.*, p. 142; Mihai D. Drecin, *op. cit.*, pp. 145-162.

a creditelor de către o parte a debitorilor, ce au profitat de creșterea prețurilor la produsele agricole. După război conducerea băncii „Albinei” și-a reorientat politicile financiare în consens cu practicile și operațiunile derulate de marile bănci din fostul regat al României, dar și din dorința sporirii activelor sale prin activități financiare mai mobile, pentru a o impune sau a o menține printre marile bănci ale României întregite.

Creditele cambiale cu acoperire ipotecară activate efectiv, numai din 1887, dar impuse prin practicarea lor ca volum valoric pe locul al treilea în portofoliile de creditare ale „Albinei”, au însemnat o formă hibridă între creditele cambiale și cele ipotecare, fiind însă mai mobile decât ultimele. Ele au fost introduse pentru a spori volumul creditelor ipotecare și a veni în întâmpinarea necesităților economice ale clientelei sale rurale. Creditele de acest gen au fost acordate pe cambii semnate de debitori care-și ipotecau proprietățile imobiliare, în aceleași condiții și cu aceleași procedee ca în cazul creditelor ipotecare, cu mențiunea că ratele de plată se făceau, de regulă, semestrial⁷¹. În acest caz cambiile erau preschimbabile la un interval redus de timp și puteau să fie folosite la reescontarea lor pe piața financiară, pentru a obține capitaluri suplimentare necesare continuării și amplificării fie a acestui tip de operațiune financiară, fie a ansamblului de activități financiare ale băncii. Acest tip de creditare se acorda pe o perioadă de minim un an până la cinci ani și cu o dobândă ce a oscilat între 7-8% până în anul 1918.

Evoluția volumului creditelor cambiale cu acoperire ipotecară a fost mai modestă la banca „Albina” în raport cu valoarea creditelor ipotecare garantate și stimulate de scrisurile funciare, decât la celelalte bănci românești, unde acest tip de credite urmau creditele cambiale, dar nu mai puțin profitabilă și puțin riscantă. Astfel, dacă în 1887 valoarea lor este de 191.472,43 florini, în 1899 cresc de aproape patru ori, dar la o valoare de numai 836.099,45 florini⁷². Creșterea își păstrează ritmul și la începutul secolului XX, înregistrându-se din 1909, sporuri valorice mai mari până în 1914, adică de la un volum de cca. 2,7 milioane koroane, ajunge în primul an de război la un total de peste 9,6 milioane k⁷³. De la această dată ele descresc, până în anul 1920 inclusiv. Depășesc însă, din 1922, volumul valoric nominal antebelic, dar nu și real, când acesta se ridică la peste 22,8 milioane de lei⁷⁴; apoi până în 1925 sporește de peste patru ori și înregistrează creșteri exponențiale până în 1929, după care ritmul este mai ponderat, înregistrând avansuri până în 1931,

⁷¹ *Ibidem*, p. 105.

⁷² Mihai D. Drecin, *op. cit.*, Anexa B.

⁷³ *Ibidem*.

⁷⁴ *** *Raportul Consiliului de Administrație al...către Adunarea generală din 31 martie 1934*, Sibiu, 1934, p. 12.

când portofoliul de credite cambiale cu acoperire ipotecară ajunge la maximul său din perioada interbelică, de 585.842.954 lei⁷⁵. De la această dată, acest tip de operațiune financiară urmează, până în 1933 inclusiv, descreșteri moderate, pentru a se prăbuși brusc în anul următor, asemenea celorlalte portofolii. Prezența creditelor cambiale pe ipoteci va apare, după tipizarea bilanțurilor impusă de legea de organizare bancară din anul 1934 la portofoliul de scont ca un subcapitol aparte. Astfel, în anul 1934 la portofoliul de scont cambii garantate cu ipoteci se înregistrează 85.640.637 lei⁷⁶, iar în anii următori creșterea scontului pe ipoteci se va realiza în proporții relativ modeste, încât nici în anul 1942 nu se va atinge nivelul maxim din 1931. De abia din 1944 valorile nominale ale acestui subportofoliu de credite vor spori spectaculos, ajungând în 1946 la peste 6,8 miliarde de lei⁷⁷.

Creditele în cont curent activate din anul 1882 erau accesate cu precădere de către comercianți și întreprinzători industriali, astfel că acestea sunt inițial prezente în bilanțurile filialei băncii „Albina” din Brașov, iar ulterior se vor activa și vor fi prezente și în operațiunile bancare ale centralei. Evoluția volumului valoric al acestora de până în 1899, deși este spectaculoasă, de la 2080 florini (1882) la 734.265 florini (1899)⁷⁸, rămâne totuși mică în comparație cu valorile înregistrate de creditele cambiale și ipotecare și relativ apropiată față de creditele cambiale cu acoperire ipotecară, oglindind, în bună măsură, redusa activitate economică a comercianților și meseriașilor români. Ulterior, din 1905, acest tip de creditare își sporește volumul valoric în mod sesizabil, depășind 2,22 milioane de koroane. Ritmul se menține și în anii următori până în 1913, când se atinge un volum de peste 7,5 milioane koroane⁷⁹. Sporurile valorice substanțiale ale creditelor în cont-curent de la începutul secolului XX până la primul război mondial sunt determinate nu atât de creșterea cererilor de creditare din sfera comercial-industrială, care sunt totuși notabile, cât se datorează cererilor de finanțare a băncilor românești prin reescontare, efectuate prin acest gen de operațiune bancară, sau prin portofoliul cambial. Între 1914-1918 creditele în cont-curent urmează un trend descendent, dar din 1917 încep din nou să crească la valori nominale, deoarece moneda austro-ungară se devalorizează, pentru a înregistra un salt spectaculos în 1919, când volumul lor

⁷⁵ *Ibidem*, p. 12.

⁷⁶ *Monitorul oficial*, nr. 101 din 4 mai 1935, p. 38.

⁷⁷ *** *Darea de seamă a Consiliului de Administrație al ... către Ad. gen. din 20 martie 1947*, Sibiu, 1947, p. 12.

⁷⁸ Mihai D. Drecin, *op. cit.*

⁷⁹ *Ibidem*.

depășește 186,69 milioane koroane⁸⁰. Creșterea volumului creditelor în cont-curent este sesizată și după 1920, dar într-un ritm relativ normal față de saltul din 1919, menținându-și de departe întâietatea, dar oferind un dezechilibru deoarece valoarea totală a celorlalte portofolii, până în 1924, nu reușește să atingă valoarea creditului în cont-curent ce ajunge la peste 225,5 milioane lei⁸¹. Creditele în cont-curent își pierd întâietatea doar din anul 1928. Ocupă însă locul al doilea în portofoliile băncii până în 1933 inclusiv (valoarea lor fiind de 411,2 milioane lei), după ce, din anul anterior, înregistrează scăderi sub efectul crizei economice⁸², ca și la celelalte tipuri de credite.

Apreciate ca fiind mai mobile în rularea capitalurilor, creditele acordate debitorilor în cont-curent, vor ocupa, de regulă, din 1934, cu unele excepții, primul loc ca volum valoric sub titlul portofoliului de debitori. Astfel, în anul 1934, deși suferă o diminuare față de anul anterior, volumul lor se ridică la peste 234 milioane de lei⁸³. De altfel, trendul descendent al creditelor în cont-curent (debitori) este sesizabil și în anii 1935 și 1936, fără a-și pierde însă întâietatea față de volumul celorlalte portofolii creditoare. Doar în 1937, creditele cambiale revin pe primul loc, pentru ca în anii următori portofoliul debitorilor în cont-curent să-și recâștige întâietatea și chiar să devină predominant. În 1942 debitorii în cont-curent aveau un volum valoric de 919,6 milioane de lei⁸⁴, în comparație cu volumul cambiilor de numai 493 milioane de lei, pentru ca în 1946, cu valoarea de peste 22,5 miliarde de lei⁸⁵ să fie aproape dublu, comparativ cu portofoliul cambial ce înregistrase doar 11,9 miliarde de lei.

Sporirea volumului creditelor în cont curent ale „Albinei” în perioada interbelică și ulterior oglindea implicarea mai extinsă a băncii în creditarea activităților comerciale și industriale în raport cu perioada antebelică, când s-au manifestat reale rețineri pentru creditările activităților industriale.

Prin legea de organizare a comerțului de bancă din iunie 1934, printre alte măsuri ce vizau consolidarea sistemului de credit s-au impus și noi formule tipizate în raportarea bilanțurilor financiare, înscriind la active, practic două portofolii majore de creditare: de scont cambial (acordate fără garanții, pe ipoteci, pe titluri sau valoarea mărfurilor) și de debitori în cont-curent (acordate fără

⁸⁰ *** *Raportul Consiliului de Administrație al...către Adunarea generală din 26 iunie 1920*, Sibiu, 1920, p. 8.

⁸¹ *** *Raportul Consiliului de Administrație al...către Adunarea generală din 10 martie 1934*, Sibiu, 1934, p. 12.

⁸² *Ibidem*, p. 12.

⁸³ *Monitorul oficial*, nr. 101, din 4 mai 1935, p. 38.

⁸⁴ *** *Darea de seamă a Consiliului de Administrație al ... către Ad. gen. din 18 martie 1943*, Sibiu, 1943, p. 12.

⁸⁵ *** *Darea de seamă a Consiliului de Administrație al ... către Ad. gen. din 20 martie 1947*, Sibiu, 1947, p. 12.

garanții, pe efecte comerciale, titluri, ipoteci, mărfuri, garanții diverse). Acestea li se adăugau, de regulă, fără un volum semnificativ: portofoliul de titluri (efecte publice, scrisuri și obligațiuni) și acțiuni (cotate și necotate la bursă); portofoliul creanțelor din conversiunea datoriilor agricole și urbane; cel de participăți la întreprinderi sau societăți comerciale; de imobile pentru uzul propriu; de împrumuturi pe termen lung și de conturi debitoare diverse. Volumul portofoliilor de titluri și de participăți era limitat prin dispozițiile legii, în sensul că valoarea acestora nu trebuia să depășească, pentru fiecare dintre ele, 25% din volumul valoric al capitalului social. De altfel, titlurile (efectele publice și acțiunile), cât și participățiunile, pe lângă faptul că aduceau băncii profitul din dividende, reprezentau și o garanție de risc suplimentară, alături de fondurile de capital sau de rezerve. În plus, pentru a se evidenția cotația valorică reală a titlurilor și acțiunilor deținute de o bancă, s-a inclus obligația de a se consemna în situația bilanțieră a acestui portofoliu, deopotrivă, volumul valoric nominal, cât și volumul valoric real al acestora.

Portofoliul debitorilor sau al creanțelor din conversiunea datoriilor realizate prin legea din 7 aprilie 1934 era unul special și conjunctural, ce trebuia să figureze în bilanțurile băncilor până la stingerea acestora, volumul său inevitabil urmând an de an descreșteri sesizabile. Dacă în 1934 volumul acestor creanțe era de peste 583 milioane de lei⁸⁶, reprezentând peste 50% din valoarea activelor băncii din acel an, în 1938 acesta se diminuase simțitor la 212,5 milioane lei⁸⁷, iar în 1942 el se micșorase la 101,7 milioane lei⁸⁸, pentru a se reduce treptat în anii următori, până la lichidarea sa completă în 1945.

Creditele fixe cu acoperire ipotecară au fost activate de către „Albina”, din anul 1877 și se acordau pe termene de 6 luni, în valori destul de mici, fiind avizată, cu precădere, clientela țărănească cu surse economice mai reduse. Avantajul acestora consta în evitarea procedurilor mai complicate de obținerea creditului decât în cazul cambiilor, debitorul fiind obligat să treacă, în cartea funciară banca pe primul loc al ipotecii. Volumul acestor credite va fi modest în comparație cu celelalte afaceri ale băncii, dar va cunoaște o creștere aproape constantă până în anul 1885, când valorile sale totale descresc treptat. În acest interval de timp creditele fixe au înregistrat

⁸⁶ *Monitorul oficial*, nr. 101, din 4 mai 1935, p. 38. Volumul debitorilor din conversiunea datoriilor reprezenta cca. 37% din volumul total de 1,555 miliarde de lei al tuturor băncilor românești din Transilvania membre ale „Solidarității”. Vezi Nicolae N. Petra, *op.cit.* p. 139.

⁸⁷ *Monitorul oficial*, partea a doua, 1939, nr.88, p. 3428.

⁸⁸ *** *Darea de seamă a Consiliului de Administrație al ... către Ad. gen. din 18 martie 1943*, Sibiu, 1943, p. 12.

un spor relativ notabil, de la 2.400 florini, în 1877, la 123.685 florini în 1885⁸⁹. În anii următori diminuarea volumului lor este tot mai evidentă, până la dispariția din bilanțurile băncii în 1900, când mai figurau cu 7.495 de koroane.

Reducerea valorilor la acest gen de credite s-a datorat, în bună măsură, activării unei noi operațiuni de creditare, și aceasta cu plafoane valorice modeste, **împrumuturile personale sau țărănești cu cavenți (giranți)**, începând cu anul 1891 care simplificau și mai mult operațiunile de accesare a împrumuturilor de către viitorii debitori, ce nu mai trebuiau, în baza celor 2-3 giranți și a recomandării agentului băncii din teritoriu, să se deplaseze la bancă pentru a primi creditul solicitat⁹⁰. Volumul acestor credite a fost de regulă modest și deosebit de fluctuant, existând și unele excepții. Bunăoară, în anul 1890 împrumuturile personale în valoare totală de 806.100 florini, depășind volumul valoric total al creditelor cambiale cu acoperire ipotecară, pentru ca în 1894 să fie acordate doar 67 de credite în valoare de doar 17.091,60 florini⁹¹. În 1895 nu se acordă niciun credit, pentru ca în anii următori să sporească din nou, volumul lor situându-se, după 1900, în urma celorlalte portofolii de creditare, cu excepția împrumuturilor pe efecte. Deși în anul 1913 volumul creditelor țărănești ajunge la 736.000 k⁹² (valoarea lor reală era mai mică decât aceea din anul 1891), va înregistra scăderi foarte mari în anii primului război mondial și va dispărea practic în primii doi ani de după conflagrație.

Creditele pe efecte publice, deși sunt introduse și activate încă de la înființarea băncii, în ideea sporirii lichidităților sale prin posibila lor lombardare, s-au ridicat, cu mici excepții, la valori reduse și extrem de fluctuante, deoarece clientela țărăneasă majoritară nu posedea titluri de stat sau comerciale, ele fiind achiziționate doar de către comercianți, întreprinzători industriali sau mari proprietari funciari. În perioada anilor 1872-1900, cel mai înalt nivel valoric al acestor credite este atins în anul 1891 cu 144.091,53 de florini⁹³, urmat de fluctuații și scăderi valorice tot mai accentuate până în anii 1927-1928, când se constată un spor nominal de 463.220 lei, respectiv 468.482 lei⁹⁴. În timpul crizei, creditele pe efecte lombardabile se reduc drastic, deoarece în anul 1933 valoarea lor totală se cifra doar la 39.016 lei⁹⁵.

⁸⁹ Mihai D. Drecin, *op. cit.*, p. 68.

⁹⁰ *Ibidem*, p.68; Vasile Dobrescu, *op. cit.*, pp.83-84; Lucian Dronca, *op. cit.*, p. 291.

⁹¹ Mihai D. Drecin, *op. cit.*, Anexa A.

⁹² *Ibidem*, Anexa A.

⁹³ *Ibidem*.

⁹⁴ ****Raportul Consiliului de Administrație al...cătore Ad. gen extraordinară din 31 martie 1934*. Sibiu, 1934, p. 12.

⁹⁵ *Ibidem*, p. 12.

Fondul de efecte publice în portofoliul propriu

Problema constituirii unui fond de efecte publice și de acțiuni cât mai consistent la active fusese în atenția conducerii „Albinei” încă de la sfârșitul secolului al XIX-lea și a fost discutată în anii ce au precedat constituirea „Solidarității” de către Conferințele directorilor de bancă, apreciindu-se că achiziționarea de efecte pentru formarea unui fond relativ acceptabil este necesară pentru consolidarea financiară a instituțiilor de credit, deoarece acesta era menit să fie angajat, suplimentar, pe piața financiară, în condițiile unei eventuale crize, pe lângă fondurile de rezervă bancare realizate deja de instituțiile bancare românești⁹⁶. „Albina” avea, deja în 1892, un fond de efecte apreciabil, de peste 1 milion de florini⁹⁷, care până în 1898 va crește aproape insesizabil, el, urmând apoi o scădere bruscă, când se pare că a fost angajat pentru acoperirea lichidităților în timpul scurtei crize financiare din anii 1899-1900. Astfel, în 1900 efectele publice sunt în valoare de numai 898.916,10k⁹⁸. În anii următori volumul valoric al efectelor publice se reface și sporește treptat, încât în 1904 el depășește 2,3 milioane koroane⁹⁹, iar în 1914 ajunge la peste 3,3 milioane k¹⁰⁰. În ultimii ani de război volumul crește exponențial în sensul că în 1917 sunt consemnate circa 8,3 milioane k¹⁰¹, iar în 1919, peste 33 milioane de koroane¹⁰². Întrucât „Albina” a sprijinit înființarea mai multor instituții de credit naționale, subscriind pachete de acțiuni însemnate pentru constituirea capitalurilor sociale ale acestora și-a creat, pe lângă efectele publice, un fond aparte de acțiuni, la active, care în anul 1900 se ridicau la 81.832,50 k¹⁰³, dar care a crescut substanțial în anii următori. Înregistrând în anul 1917 un volum valoric de 315.050 k¹⁰⁴.

⁹⁶ Lucian Dronca, *op. cit.*, p. 426; Vasile Dobrescu, *op. cit.*, p.177. Discuțiile asupra necesității unei reforme a sistemului de credit românesc lansate inițial de Corneliu Diaconovich în anul 1901 prin publicarea lucrării „Problemele reformei băncilor”, s-au fixat și pe necesitatea achiziționării de efecte publice (inclusiv de acțiuni), care să reprezinte cel puțin un fond de 10% din valoarea depunerilor, fond ce trebuia să crească anual până la 20%. Acest obiectiv a fost însă atins la nivel minim doar de către banca „Albina”, celelalte bănci efectuând achiziții de efecte publice în proporții mai reduse, dar totuși notabile față de valorile înregistrate înainte de 1900.

⁹⁷ *Compas românesc*, Anuar financiar I, Sibiu, 1893, p. 37.

⁹⁸ *Anuarul băncilor române*, III, Sibiu, 1901, p. 4.

⁹⁹ *Ibidem*, VII, Sibiu, 1906, p. 18.

¹⁰⁰ *Ibidem*, XVII, Sibiu, 1915, p. 7.

¹⁰¹ *Ibidem*, XX, Sibiu, 1918, p. 4.

¹⁰² *** *Raportul Consiliului de Administrație al...către Ad. gen. extraordinară din 26 iunie 1920*, Sibiu, 1920, p. 8.

¹⁰³ *Ibidem*, III, Sibiu, 1901, p. 4.

¹⁰⁴ *Ibidem*, XX, Sibiu, 1918, p. 4.

Politica de achiziționare a efectelor publice și de acțiuni continuă și în perioada postbelică, „Albina” subscriind acțiuni nu numai la instituțiile financiare, ci și la întreprinderile industriale și comerciale¹⁰⁵, asumându-și anumite riscuri în cazul unor conjuncturi economico-financiare nefavorabile, în sensul scăderii acestora, așa cum s-a și întâmplat în timpul crizei economice, cât și ulterior. În ciuda urmărilor negative ale primului război mondial asupra pieței financiare, a pierderilor suferite prin deprecierea efectelor (titlurilor) austro-ungare, cât și a condițiilor de preschimbare a monedelor austro-ungare, banca „Albina” cumula în 1920 un fond de efecte și de acțiuni în valoare de peste 27,7 milioane de lei, volum augmentat succesiv în anii următori, prin noi achiziții, încât în anul 1925 înregistra la active efecte de circa 59,9 milioane de lei și acțiuni în valoare de peste 38,4 milioane de lei¹⁰⁶. Criza economică a temperat asemenea operațiuni, pe fondul scăderii valorii nominale a majorității titlurilor și acțiunilor. Astfel că în 1930 fondul de efecte s-a redus simțitor la circa 21,9 milioane de lei, păstrând însă un curs ascendent la fondul acțiunii de peste 47,2 milioane¹⁰⁷. Menționăm că în bilanțurile băncii „Albina” până în anul 1933, inclusiv, nu s-au consemnat distinct valorile reale ale cursului efectelor sau acțiunilor la bursă și că un asemenea calcul s-a introdus doar prin Legea de organizare bancară din iunie 1934, băncile fiind obligate să introducă în bilanțurile portofoliului de titluri, deopotrivă, consemnarea valorilor nominale, dar și a celor reale, evidențiindu-se astfel diferențele existente, care erau destul de mari între cele două raportări, în defavoarea valorilor reale pe parcursul anilor 1934-1946, existând și unele excepții pentru subportofoliul acțiunilor. Astfel, dacă în anul 1937 subportofoliul de efecte publice și obligațiuni înregistra un volum nominal de peste 44,3 milioane de lei, valoarea reală a acestuia era de numai 21.696.076 lei. La fel, în cazul subportofoliului de acțiuni cotate sau necotate la bursă valoarea nominală se ridică la

¹⁰⁵ Învingându-și reticențele privind riscurile ce le presupuneau achizițiile de pachete de acțiuni de la întreprinderi industriale, conducerea „Albinei” a cumpărat asemenea valori, cu precădere până la criza economică de la o serie de unități industriale precum: Uzinele Reșița, Industria Română de Petrol, Uzinele Copșa-Cugir, Fabrica de sticlărie din Turda etc., pe lângă achizițiile de la mari instituții financiare, ca Banca Românească sau Banca comercială Italo-Română, ce se adăugau celorlalte anterior angajate de la băncile regionale mijlocii și mici din zona Transilvaniei. Spre exemplu în 1937 „Albina” avea acțiuni la 11 bănci și întreprinderi cotate la bursă și pachete însemnate la 57 de bănci și întreprinderi necotate la bursă, acestea din urmă înregistrând însă diferențe mari între valorile nominale și aprecierile valorice reale în bilanțul băncii. (A.N.D.J. Sibiu, Fond „Banca Albina”, Registru 49. *Procese verbale ale Consiliului de Administrație, 1937-1946*, f. 12-13.)

¹⁰⁶ *** *Raportul Consiliului de Administrație al...cătore Ad. gen. extraordinară din 20 martie 1926*, Sibiu, 1926, p. 11.

¹⁰⁷ *** *Raportul Consiliului de Administrație al...cătore Ad. gen. extraordinară din 14 martie 1931*, Sibiu, 1931, p. 8.

peste 45,37 milioane de lei, însă valoarea reală era de cca. 30,81 milioane lei¹⁰⁸. În anul 1942 efectele publice, scrisurile și obligațiunile nominale depășeau 71,6 milioane lei, dar valoarea reală luată în considerație pentru eventuala angajare de reescont era de 46,6 milioane lei. Raportul se schimbă în cazul fondului acțiunilor cotate la bursă care înregistrează creșteri la valoarea reală față de valoarea nominală adică circa 34 milioane de lei față de 22,7 milioane de lei, însă se înregistrează în continuare scăderi ale valorilor reale pentru fondurile de acțiuni necotate la bursă¹⁰⁹. În anii următori însă, diferențele dintre valorile nominale și cele reale, la toate capitolele bilanțiere de efecte sau acțiuni, nu numai că se mențin, dar și cresc, în defavoarea volumului valorilor reale.

În conformitate cu bilanțurile tipizate impuse de metodologia aplicării Legii reglementării comerțului de bancă din 1934, toate plasamentele de capital ale băncilor în susținerea directă a capitalurilor sociale unor întreprinderi industriale sau comerciale figurau distinct la **portofoliul de participațiuni**. Astfel, în bilanțul din 1934, conducerea „Albinei” raporta distinct la active participații cu o valoare de 5,8 milioane de lei¹¹⁰, sumă neschimbată și în bilanțul din anul 1937, însă simțitor ridicată în anul 1942, când la participațiuni erau înregistrate peste 40,7 milioane lei. Creșterea volumului valoric se datora cumpărării activelor, în majoritatea cazurilor în proporție de 100%, a unor societăți comerciale și întreprinderi evreiești în anul 1941 în așa numitul proces de „românizare”, incluzând pe lângă „Antrepozitele Albina” din Cluj (aflate din august 1940 sub ocupație maghiară) societăți precum: „Comerțul imobiliar” Sibiu; „Hotel Esplanade” București; „Hotel Carlton” Timișoara; „Imobiliara Muntenia” București; Societatea de import-export „Alba” Timișoara; Întreprinderea de ață „Progres” Timișoara. Cu excepția societății de la Cluj, care înregistra pierderi, celelalte aduceau pe anul 1942 dividende între 15-25%¹¹¹.

Creditele pe produse agricole (cereale, piei de animale, cherestea, ceară) sunt activate exclusiv de către filiala băncii din Brașov, din anul 1883, mai ales că aceasta își va amenaja spre acest scop, dar și pentru alte mărfuri un antrepozit în apropierea gării¹¹², acordându-se pe seama țărănimii, însă la valori aproape nesemnificative, în raport cu sumele înregistrate la alte portofolii.

¹⁰⁸ *** *Darea de seamă a Consiliului de Administrație al ... către Ad. gen. Din 26 martie 1938, Sibiu, 1943, p. 10.*

¹⁰⁹ *** *Darea de seamă a Consiliului de Administrație al ... către Ad. gen. din 18 martie 1943, Sibiu, 1943, p. 12.*

¹¹⁰ *Monitorul oficial*, nr. 101 din 4 mai 1935, p. 38.

¹¹¹ *** *Darea de seamă a Consiliului de Administrație al ... către Ad. gen. din 18 martie 1943, Sibiu, 1943, p. 8.*

¹¹² Mihai D. Drecin, *op. cit.*, pp. 80-81.

Volumul valoric al acestora a fost oscilant, fiind influențat de către nivelul variat al producției agricole și al fluctuației prețurilor acestor produse pe piață, atingând un maxim, în anul 1890, cu credite totale de 33.980 florini¹¹³. Întrucât afacerile de acest gen s-au derulat cu dificultate și fără un orizont profitabil deosebit, dirigintele (directorul filialei) Valeriu Bologna propune lichidarea lor și a antrepozitelor de mărfuri, măsura devenind reală după dispariția sa prematură, doar din 1905, conturile definitive fiind încheiate în 1907 la suma de 316 koroane¹¹⁴.

Astfel, din prezentarea și analiza formelor și volumului operațiunilor bancare ale „Albinei”, reiese că banca a practicat și adoptat un sistem de creditare flexibil și diversificat, conducerea acesteia dovedind un înalt grad de receptivitate pentru satisfacerea intereselor clientelei sale debitoare, cât și o politică echilibrată și prudentă menită să evite posibilele fluctuații ale pieței financiare, manifestate nu rareori intempestiv, pe parcursul celor 75 de ani de existență.

Evoluția financiar-bancară a băncii „Albina” a înregistrat etape distincte, marcate de conjuncturi propice sau de reculuri economice provocate de crize financiare ori de evenimente politico-militare de anvergură internațională. Astfel, după inerentele dificultăți ale începuturilor activității sale, la care s-au adăugat eșecurile operațiunii de înființare a reuniunilor de credit, „Albina” a cunoscut, cu mici variații, un ritm de dezvoltare ascendentă, depășind cu bine criza financiară din anii 1911-1913. Anii primului război mondial i-au influențat însă negativ volumul operațiunilor financiare la nivelul statisticii nominale, cât mai ales volumul valorilor financiare reale.

În anii interbelici, până în 1930, confruntată cu concurența marilor bănci din fostul regat al României, „Albina” a reușit să-și refacă treptat capacitățile economico-financiare, adoptând politici noi de creditare adecvate cursului general al pieții bancare, impunându-se printre băncile cu capital național românesc reprezentative ale României. Criza economică, receptată cu acuitate în domeniul financiar, începând cu anul 1931, i-a afectat serios capacitatea economică pentru o perioadă de timp destul de mare, datorită plasamentelor sale anterioare, majoritare din domeniul agrar. Legile conversiunii datoriilor debitorilor funciari au pus sub incidența lor aproape jumătate din activele sale. La această situație s-a adăugat prelungirea efectelor crizei în agricultură, reflectate îndeosebi prin decalajul prețurilor produselor agricole în raport cu perioada de până la 1929, cu urmări în menținerea debilității economice a proprietarilor funciari mici și mijlocii, din care își recruta, până la criză, o parte

¹¹³ *Ibidem.*

¹¹⁴ *Ibidem.*

însemnată din clientela debitoare. Consecințele imediate s-au reflectat în scăderea drastică a volumului operațiunilor financiare, între anii 1932-1935, în pierderea rezervelor speciale și diminuarea rezervelor generale, însă banca „Albina” și-a menținut însemnătatea în creditul comercial, în sensul că va figura în continuare printre cele 19 mari bănci¹¹⁵ și printre cele 8 mari bănci cu capital românesc¹¹⁶, chiar și după clasificările Legii bancare din 1934. Anii celui de-al doilea război mondial, dar și cei următori, cu evidente consecințe negative asupra sistemului financiar-bancar, au afectat și situația economică a băncii „Albina”. La acestea s-a adăugat și situația specială a filialelor sale din Cluj și Târgu Mureș, aflate din august 1940 până în octombrie 1944 în Ardealul de nord cedat Ungariei hortyste și afectate de politica ostilă promovată de acest stat. Apoi banca „Albina”, ca și celelalte bănci din România, a suferit consecințele economiei de război, ce a implicat sporirea inflației și deprecierea repetată și masivă a monedei naționale, fenomene care devin pregnante în sensul că s-au amplificat exponențial de la sfârșitul anul 1944.

În această conjunctură asistăm la creșterea volumului nominal al creditelor, mai întâi moderat, apoi galopant, înregistrându-se serioase dezechilibre între fondurile proprii de finanțare (capital social, rezerve, inclusiv depuneri) și plasamentele efectuate în marea lor majoritate în baza creditelor de reescont de la B.N.R. Situația financiară a „Albinei”, după 1944, în ciuda creșterii explozive a volumului activelor sale și chiar a obținerii unor profituri ponderate, este una din cele mai critice din întreaga sa istorie. Măsurile economice ale guvernelor României din decembrie 1946 și din august 1947, prin etatizarea B.N.R., respectiv reforma monetară, și apoi prin adoptarea actului naționalizărilor din iunie 1948 vor însemna, mai întâi, reducerea afacerilor sale bancare și apoi sistarea activității sale, păstrând însă peste timp, în memoria generațiilor și în istoria instituțiilor financiare românești, imaginea unei instituții bancare de mare performanță economică și morală, dominantă, în spațiul Transilvaniei de până la 1918, cu influență semnificativă în viața socio-economică a României interbelice.

¹¹⁵ Virgil Madgearu, *op.cit.*, p. 244; Costin C. Kirițescu, *op.cit.*, p. 441.

¹¹⁶ Victor Axenciuc, *op.cit.*, p. 99. După clasificările autorului marile bănci ar fi cele cu capitaluri sociale de peste 100 de milioane, chiar și așa banca „Albina” cu un capital de 100 de milioane din 1929 s-ar fi înscris în rândul marilor bănci sau ar fi fost la limită dintre acestea și cele mijlocii.

Anexa A
Active

Operațiunile financiare ale Băncii Albina 1872 – 1946 (sinteză selectivă)

Anul	Total active	Credite cambiale (escont) și personale	Credite ipotecare	Credite cambiale (escont) cu acoperire ipotecară	Credite în cont curent	Credite pe efecte
	florini	florini	florini	florini	florini	florini
1872	383.800,97	48.206,12	-	150.941,50	-	2.537,54
1882	cca. 2,5 milioane	751.192,17	753.332	-	2.080	23.803
1892	8.084.900	4.210.912,98	1.470.386,88	517.526	187.763,99	80.687,53
	koroane	koroane	koroane	koroane	koroane	koroane
1902	22.069.400,92	9.742.494,55	5.299.963	1.960.421,50	1.008.948	114.943
1912	57.329.278	20.352.448,47	13.375.139,40	9.097.754,82	7.152.139,23	41.967,50
1914	54.074.367	20.896.701,75	12.519.906,22	9.624.534,13	4.852.240,71	43.107,50
1919	cca. 250.000.000	4.549.508,88	6.402.292,65	5.872.372	186.697.184	17.844,50
	lei	lei	lei	lei	lei	lei
1925	cca. 650.000.000	172.579.827	343.752,98	94.603.604	286.019.487	39.640,50
1930	1.732.439.742	369.440.585	-	553.016.162	501.178.210	451.882
1933	1.320.653.388	288.385.457	-	489.498.379	411.273.245	39.016
	-	Scont	Debitorii	Debitori în conversiune	Credite pe termen lung	Efecte și acțiuni proprii
1934	1.083.169.498	123.448.665	243.173.034	583.023.489	18.128.188	44.233.899
1938	926.825.602	221.217.795	181.219.229	212.593.968	13.321.203	52.986.615
1942	2.130.122.492	493.066.844	919.620.406	101.721.228	-	87.219.912
1946	47.113.617.235	11.941.132.262	22.548.810.643	-	-	305.388.386

Sursele documentare din anexă provin de la Mihai D. Drecin, *Banca Albina din Sibiu*, Anexa B, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982; Nicolae N. Petra, *Băncile românești din Ardeal și Banat*, Sibiu 1936; *Anuarele băncilor române 1899-1917*, Sibiu, 1900-1918; *Rapoartele și Dările de seamă ale Consiliului de Administrație al băncii „Albina” pentru anii 1919-1946*, păstrate la Arhivele Naționale, Serviciul Județean Sibiu.